

מסורת הש"ס

(א) [ומתפספת פ"ה הע"ז],
(ב) [שם] שנועט מה,
(ג) [ג"י הערוך סוכה]
פירוש חמיה של עק
שהיה דומה ללכנה,
(ד) [ספרדיון י:] (ה) [ספרדיון]
י: ע"ש, (ו) [ס"ה]
(ז) [לעיל ח: (ח) לקמן
כ"ה, (ט) ע"ז מג,
(י) ש"ס, (כ) [מנחות כח:]
(ל) [מיתר, (מ) [מיתר],

תורה אור השלם

1. וְיָבֹרֵךְ מִשָּׁה אֶת מִעֲדֵי
אָל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל:
וְיָבֹרֵךְ כֵּן מִד
2. דָּבָר אֲבִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל
וְאִמְרַת אֱלֹהִים מִעֲדֵי ה'
אֲשֶׁר תִּקְרָאוּ אֹתָם
מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֵלֶּה הֵם
מִעֲדֵי: וְיָבֹרֵךְ כֵּן ב
3. וְקִדְשָׁתָם אֶת שֵׁנֵי
הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וְקִרְאָתָם
דְּרוֹר בְּאָרְץ לְכָל יִשְׂרָאֵל
יִבֹל הוּא תִּהְיֶה לָּכֶם
וְשִׁבְתֶּם אִישׁ אֶל אֶחָיו
וְאִישׁ אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ
תִּשְׁבּוּ: וְיָבֹרֵךְ כֵּן ב
4. לֹא תִשָּׁקֵץ אֶת אֶלְדֵּי
כֶּסֶף וְאֶלְדֵּי זָהָב לֹא
תַעֲשֶׂוּ לָכֶם: שְׁמוֹת כִּי י

הגהות מהר"י
לנדר

[א] גמ' שם אלה מקדש
לנדר:

לעזי רש"י

קדיל"ה [לנדרין א].
נס.

רבינו חננאל

המולות מורים בחצים.
חגי חזק לצפונה דבריו
קיימין, לדורמה לא אבר
כלום. ותניא איפכא.
ופריקין לא קשיא כאן
בימות החמה כן בימות
הגשמים. פיר', דרך
השמש ביום מהלך בדרום,
וטובב בצפון בלילה,
שאמר הולך אל דרום
וטובב אל צפון. וגרסינן
בעירובין פרק יציד
מעברין את הערים, יציד
חמה יוצאה ביום, ארץ
ושוקעת ביום ארץ, וזו
פני צפון. חמה יוצאה
ביום קצר ושוקעת ביום
קצר, וזו פני דרום.
בתקופת ניסן ובתקופת
תשרי חמה יוצאה בחצי
מזרח ושוקעת בחצי
מערב. שמינין מינה
כי מתקופת שבת עד
תקופת חמה, חמה מהלכת
ביום מקרן מזרחית
(צפונית) [דרומית] וכלפי
(מזרחית) [מערבית]
דרומית. ולעולם ארץ
הלבנה החדשה נראת
אלא אחר שקיעת החמה,
וכשעולה כלפי דרום
אחר החמה צפונה.
וזה היא דת' לצפונה
דבריו קיימין. מתקופת
חמה עד תקופת טבת,
חזרת החמה ונולה
הולכת מדרום (דרומית)
[מזרחית צפונית] כלפי

רוח (מזרחית צפונית, וזו היא דת' לדרומה דבריו קיימין. ומצאנו דברים הללו מפורשים בתלמוד ארץ ישראל כלשון
הזה, מאן דת' לצפונה דבריו קיימין מטבת ועד חמה, ומאן דת' לדרומה דבריו קיימין מתחמה ועד טבת. ועל זה הדרך
הקשיא שבתחלת השמטה, לפני החמה היינו לצפונה, לאחר החמה היינו לדרומה. חגי ר' שמעון בן יוחאי הרקיע של מים
וכוכבים של אש ודין זה ע"ה ואין מדיקין זה לזה. אי"ר בן (המליך) [המלך] חציו אש וחציו מים ואית ביה ה' אפי'ן
וגוינו כתרשיש, היינו עושה שלום וברית במרומו. (תנ"י) [תנ"י] וכן ראינוהו במים. פ"ה היו מים לפניו וראה בהן צורת לבנה,

גירי קא משדייא. החמה הזאת חלשים
שהיה בקשת נותן פגימת הקשת ללד פניו: כלא נימוס החמה
כלן נימוס הגשמים. בימות החמה כגון זיוס חרור של תקופת חמה
חמה שוקעת לטוף מערב ללד כפון כדתיא בעירובין (דף טו.) חמה

גירי קא משדייא: כמה היה גבוה ולאין
היה נוטה כו': תנא חדא לצפונה דבריו
קיימין לדרומה לא אמר כלום והתניא
איפכא לדרומה דבריו קיימין לצפונה לא
אמר כלום לא קשיא כאן בימות החמה כאן
בימות הגשמים ת"ר ^(א) אחד אומר גבוה ב'
מרדעות ואחד אומר ג' עדות קיימת אחד
אומר ג' ואחד אומר ה' עדות במילה אבל
מצטרפין לעדות אחרת ת"ר ^(ב) ראינוהו במים
ראינוהו בעששית ראינוהו בעבים אין מעידין
עליו חציו במים חציו בעבים חציו בעששית
אין מעידין עליו השתא כולו אמרת לא חציו
מבעיא אלא ה"ק חציו במים חציו ברקיע
חציו בעבים חציו ברקיע חציו בעששית
חציו ברקיע אין מעידין ת"ר ^(ג) ראינוהו ושוב
לא ראינוהו אין מעידין עליו כל הכי חזו
לה ואולי אמר אביי ה"ק ראינוהו מאלינו
ושבנו לראותו מרדעתו ולא ראינוהו אין
מעידין עליו מאי טעמא אימור ^(ד) כוביתא
דעיבא בעלמא הוא דחזי: מתני' ראש
ב"ד אומר מקודש וכל העם עונין אחריו
מקודש מקודש בין שנראה בזמנו בין שלא
נראה בזמנו מקדשין אותו ^(ה) ה"א בר' צדוק
אומר אם לא נראה בזמנו אין מקדשין
אותו שכבר קידשוהו שמים: גמ' ראש
ב"ד וכו': מנחגי מילי א"ר חייא בר גמדי
א"ר יוסי בן שאול אמר רבי אמר קרא וידבר
משה את מועדי ה' מכאן שראש ב"ד אומר
מקודש: וכל העם עונין אחריו מקודש מקודש:
מגלן אמר רב פפא אמר קרא ^(ו) אשר תקראו
אותם קרי ביה אתם ר"ג בר יצחק אמר
אלה הם מועדי הם יאמרו מועדי מקודש
מקודש תרי זימני למה לי דכתיב מקראי
קודש: ר"א בר' צדוק אומר אם לא נראה
בזמנו אין מקדשין אותו: תניא ^(ז) פלימו אומר
בזמנו אין מקדשין אותו שלא בזמנו מקדשין
אותו ר"א ^(ח) [בר"ש] אומר בין כך ובין כך אין

מקדשין אותו שנאמר ^(א) וקדשתם את שנת החמישים ^(ב) שנים אתה מקדש ואי
אתה מקדש חדשים א"ר יהודה אמר שמואל הלכה בר' אלעזר בר' צדוק
אמר אביי אף אנן נמי תנינא ^(ג) וראוהו בית דין וכל ישראל נחקרו העדים
ולא הספיקו לומר מקודש עד שחשיכה הרי זה מעובר מעובר אין מקודש
לא מעובר איצטריכא ליה ס"ד אמינא הואיל וראוהו בית דין וכל ישראל
איפרסמא ולא ליעברוהו קמ"ל: מתני' דמות צורות לבנה היו לו לרבן
גמליאל בטבלא ובכותל בעלייתו שבהן מראה את ההדיוטות ואומר
הכוה ראת את כוה: גמ' ^(ד) ומי שרי והכתיב ^(ה) לא תעשון אתי ולא
תעשון כדמות שמשיי אמר אביי לא אסרה תורה אלא שמשין שאפשר
לעשות כמותן כדתיא ^(ו) תלמיא יעשה אדם בית תבנית היכל אכסדרה תבנית
אולם חצר כנגד עזרה שלחן כנגד שלחן מנורה כנגד מנורה אבל עושה
של

לכך חיוק: מעובר אין. דמשמע משחשיכה נתעצר: אכל מקודש לא. קמני הרי זה מתקדש למחר: מעובר איצטריכא ליה. כלומר לעולם
למחר צ"ע קידוש והא' דלא תנייה משום דאיצטריכא לאשמעינן מעובר: והואיל וזמנו לאוהו. סד"ל לא ליעברוהו ואי תנא הרי זה מתקדש
למחר הוה אמינא לעולם מיימא קמא מתקנין מועדותיה: מתני' דמות צורות לבנה: גמ' לא תעשון אתי. זכרות העומדים אתי:
של

אם אינן מכירין פרק שני ראש השנה כד.

גירי קא משדייא. כלכנה אין לחוש אם רואה פגימת הקשת דאין
קשת אלא זיוס ולא כלכנה כשרגא צטיהרא ולא אמרי
עודיה גירי קא משדייא: תנא חדא לצפונה דבריו קיימין. קשה
לי דדריש ר' יוחנן לעיל (דף כג.) עושה שלום במרומיו מעולם לא ראתה

חמה פגימתה של לבנה וכשכלכנה לפני
החמה ופגימתה כלכנה בחידושה לעולם
כלפי מזרח וכו' רואה החמה פגימותיה
ור' אליהו דר שלמה מגורגו"ש
הראני דצני גלגלים [הס] חמה
ולכנה ויכולה להיות ראית כלכנה
לפני החמה וחמה אינה רואה
פגימותיה שגלגל כלכנה למטה
מגלגל החמה שהוא למעלה ממנו
ולחכמי המולות זה פשוט:

אבל מצטרפין לעדות. למ"ד
(שנועט דף מו.) צ"ב כתי
עדים המכחשות זו את זו וזו צאה
צפני ענמה ומעידה וזו צאה צפני
ענמה ומעידה יחא דמצטרפין לעדות
ממון אכל למ"ד צהדי סהדי שקרי
למה לי הילך מצטרפין לטוס עדות
אפילו לעדות אחדות לכן דחק קבונת'
לפרש אחד מהן מצטרף עם אחר
שיאמר כמותו וצעדות של חדש זה
איירי והא דקמני לעדות אחרת היינו
כלומר דמצטרף עם אחרים דנעשה
עדות אחרת והכי מפרש לה צהדיא
בסוף פרק כל הנשבעין (שם דף מה.)
משום דהוה ליה חד ואין דבריו של
חד במקום שנים:

בדמות שמשיי. צהיכל ואולם
מוקי לה ו"ג המשמין
לפני צמורס: אכסדרה תבנית
אולם. סמס אכסדרה אין זו כי אם
ג' מחילות ורביעית פרוזה צמלואה
דמשמע צ"ל לא יחפור (צ"ד דף כה.
ושם) דקמנא עולם דומה לאכסדרה
ורוח פלוגית אינה מסובבת והא
דקמני אכסדרה תבנית אולם לפי
שהיה פתחו גדולה קרי ליה
אכסדרה אע"פ שלא היה צמלואה
דה"ל גיפופי ט"ו אמה מכאן וט"ו
אמה מכאן וכדמנן צמדות (פ"ד מ"ו)
ושמא לפי שהיה שם בית החליפות
וכותל מפסיק צמלות צפנים:

שפודים

מקדשין אותו שנאמר ^(א) וקדשתם את שנת החמישים ^(ב) שנים אתה מקדש ואי
אתה מקדש חדשים א"ר יהודה אמר שמואל הלכה בר' אלעזר בר' צדוק
אמר אביי אף אנן נמי תנינא ^(ג) וראוהו בית דין וכל ישראל נחקרו העדים
ולא הספיקו לומר מקודש עד שחשיכה הרי זה מעובר מעובר אין מקודש
לא מעובר איצטריכא ליה ס"ד אמינא הואיל וראוהו בית דין וכל ישראל
איפרסמא ולא ליעברוהו קמ"ל: מתני' דמות צורות לבנה היו לו לרבן
גמליאל בטבלא ובכותל בעלייתו שבהן מראה את ההדיוטות ואומר
הכוה ראת את כוה: גמ' ^(ד) ומי שרי והכתיב ^(ה) לא תעשון אתי ולא
תעשון כדמות שמשיי אמר אביי לא אסרה תורה אלא שמשין שאפשר
לעשות כמותן כדתיא ^(ו) תלמיא יעשה אדם בית תבנית היכל אכסדרה תבנית
אולם חצר כנגד עזרה שלחן כנגד שלחן מנורה כנגד מנורה אבל עושה
של

נראה בזמנו, אלא לילי ל"א, מקדשין אותו. ר' אלעזר בר' צדוק אומר אם לא נראה בזמנו אין מקדשין אותו
שכבר קידשוהו שמים. אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה בר' אלעזר בר' צדוק. [מתני'] דמות צורות לבנה
היו לו לרבן גמליאל בר' ואקשינן ומי שרי. למעבר צורת לבנה, והכתיב לא תעשון אתי, לא תעשון כדמות
שמשיי. ופריק אביי לא אסרה תורה אלא שמשין שאפשר לעשות כמותן, כגון בית, תבנית היכל. ואכסדרה
תבנית אולם. וחצר, תבנית שלחן שבהיכל. ומנורה, תבנית מנורה בשבעה קנים. אבל עושה

עין משפט
נר מצוה

יב א ב מ"י פ"ב מהל'
קידוש החודש הלכה ה':
ב ג מ"י שם הלכה ו':
יד ד ה ו מ"י שם הלכה
ח:
ז ח מ"י פ"ג מהלכות
ע"ז הלכה יא סנה לאין
כז טור י"ד ס"י קמא:
כח טור מ"י פ"ז מהלכות
בית הבחירה הלכה י'
טור וישע"י י"ד ס"י קמא
סע"ף ט':

מוסף רש"י

אחד אומר גבוה ב'
מרדעות. גבי עדות החמה
מלא שהיו צודקין חוסם
חמה היתה גבוה מן
הקרקע למראה עיניו
נאמר כשיפילו של רקיע.
מרדעת, מלמד הבקר
(שבוטות חזק) אם לא
נראה בזמנו, זיוס ל',
דמולדתו זיוס ל' הוה
לפני חדש לבנה פשוט
ממנו ויחלל ויחלל:
מלקס (סנהדרין י'). שכבר
קידשוהו שמים. צ"ד
למלך ממלכתו (שם).
פלימו אומר בזמנו
אין מקדשין אותו.
שאלו נעשות חיוק
לדבר שהרי בזמנו צא
(שם). הכוה ראת או
בזו. כדי ללמדן אם
היו דברים מסוינים
(ע"ז מו.) צעט מול
לבנה אינה נראית כי
אם מעט וזוהי נכית
(מנחות כט.). שאפשר
לעשות כמותן. ממש
כגון שממין של מטה,
חלל ואולם וסיל ומוטה,
אכל שממין של מטה
שלי אפשר לעשות כמותן
ממש אלא לזר דוגמתן
מומר (ע"ז מו.). בית
תבנית היכל. צלרכו
ורחבו ורומו וישעור מנח
פתחיו, אכל אם נעמה
בתקנת מומת (שם ובע"ז
מנחות כח.). אכסדרה.
אין לה מחילה יבנית וכן
אולם (מנחות שם). תבנית
אולם. שהיה רחבו עשרים
ונבחו לרבעים כלאמין
שבמפתח קמיתא דערונין
(שם). אבל עושה.
המטרה (שם).

רבינו חננאל (המשך)

והריש ואשר לראות הלבנה
בשמים ולא ראה כלום. או
ראה חציה במים וחציה
ברקיע וכן בעבים וכן
בעששית, אין מעידין עליו
עד שיראו אותה ברקיעה)
ראיה (כמותה) [גמורה]
אבל אם נראה להם פתאום
עקין צורת הלבנה, וכיוצא
לראות ראית עיקר ולא
אין מעידין
עליו. מאי טעמא אמרין
כיכיתא בעלמא הוא דחזא.
כתיב וירבה משה את
מועדיו ה', מיכן שראש
בית דין אומר מקודש.
אשר תקראו אותם, מיכן
שעונין אחריון מקודש.
דבענין תרי זימני מקודש
מקודש מניין, מדכתיב
מקראי קודש ולא כתיב
מקרא קדש. בין שנראה
בזמנו. לילי ל' בין שלא